47ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 649 Կ. ՊՈԼԻՍ 14/27 ՅՈՒՆԻՍ 1903 ՇԱԲԱԹ 1321 ՐԷՊԻԹԻԼ ԱԽԷՐ 2 — 14 ՅՈՒՆԻՍ 1319

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԻՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՇԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Պալաթ Ալի Մատաէօի, 38

Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ ետ չեն տրուիր։

Մանզումէի Էֆքիար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنجه یوی وسیاسی غزتهدر
صاحب امتیازی : ارمانس فریم
اداره خانهسی : باب عالی جادهسنده نومرو ۳۸

ԳԻՆԸ ԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 ղր.	50 ղր.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 Ֆր.	13 Ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 դրուշ,
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ։

10 ՓԱՐԱ — "ՄԱՆԶՈՒՄԷ,, ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ՕՐՈՒԱՆ ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

ԶԵՌՆԵՐԷՑ ՄԱՐԴԸ

Չեմ գիտեր թէ ԶԵՌՆԵՐԷՑ բառը ինչպէս եւ ուր ստեղծուեր է, բայց վստահապէս հաստատած եմ որ այդ տիտղոսին արժանացող ո՛ւ և է մէկը, յուսահատիլ, յոգնիլ, զզուիլ, եւ դառնալ չէ գիտնար և փոխանակ ուրիշներէ օգնութիւն սպասելու, ինք իր ձեռքով կ'ստեղծէ իրեն՝ առեւտրական, տնտեսական, արհեստական գործ մը, զբաղում մը, զոր օր աւուր կը զարգացնէ։

Ձեռներէց ոչի մը ունենալ, ամէնէն մեծ դրամագլուխն տիրանալ ըսել է աշխարհի մէջ, քանի որ անիկայ ո՛չ կը սպառի և ո՛չ ալ մանկանալու կը դառապարտուի։ Թուղամարթները, կնամարդիները, իրենց աչքը ուրիշի ձեռք յարդները չեն կրնար դադարեցնել։ Ձեռներէցութեան որդին վրայ որ կը կրծէ սիրոյ ենթակայեն, շարժումի մէջ կը դնէ անոր մեքենական կազմուածքը, կը դրդէ զայն օրն ի բուն վազելու, աշխատելու, մրցակիցները գլխելու։

Մուսալեպիով մեծցողները չեն ապասովապէս ձեռներէցութեան ոգին կրողները, անոնց ծնողները կը գուրգուրան իրենց զաւակներուն վրայ, ամէնէն փոքրիկ յոգնութիւնն իսկ կը խնայեն անոնց, չե՛ն ներեր որ աշէն ձախ վազեն, կամ թեթեւ բան մը վերցնեն, վախնալով որ կը յոգնին իրենց սիրասուն զաւակները, ու կը ճաղարուի անոնց փափկութիւնը։

Մնողներէ ունենք ոգիտութիւնը մինչեւ այն աստիճանի կը տանին որ նոցին ուրեմն տարեկան տղոց հագուստները իրենք կը հագուցեցնեն ու կերակրե՛ն ալ։ Յետ անգամ իրենց կամ պատանիներուն ձեռքով կերցնել կուտան, կարծելով թէ փափուկ մեծցած կ'ըլլան իրենց զաւակները, մինչ մեր իրենց իսկ ձեռքով կը մեռցնեն անոնց մէջ ծրած ինքնութիւնն, ձեռներէցութեան ոգին։

Եւ այս քանդիչ գուրգուրանքներուն հետքերը տղուն մէջ կ'ամիսն անոր մանկին հետ ու չափահաս ըլլալէ ետք կ'սպասէ որ ուրիշներ գծեն իր հետագիծը ուղղութիւնը, առաջնորդեն զայն։ — մէկ խօսքով ինքնօգնութեան ոգին ջնջուի իր մէջէն։

Կարուտներու մէջ չատ անգամ ալ ՀԼԼԱՐ դատարակութեան այս կամ ըմբռնումը, անոր համար որ պան կը մեծնայ, հօրը գործին մէջ կը հնայ և տասը քսան տարի մեքենաբար հօրը հետ աշխատելով միեւնոյն անձնաւորուած գործին մէջ, պէտք չի տեսնար ձեռներէցութեան ոգիի։

հօրը մեռնելէն ետք ալ կը շարունակէ գործը և նկարագիրի պակասը հարստութեան մէջ կը մոռցուի կ'երթայ, ժողովրդական այն առածին հաստատոր որ կ'ըսէ թէ «հարուստին տխմարութիւնը անյայտ կը մնայ, աղքատին մահը»։

Ինդիրը կը տարբերի սակայն հարստութենէ զուրկ դասուղներու համար, որոնք եթէ ձեռներէցութեան ոգի կրնան չվարժուին իրենց փոքրիկ հասակէն, յաւիտենական թշուառներ կ'ըլլան աշխարհի մէջ, ուր թո՛ղ ճոխութիւն, առաջդիմութիւն փնտռել, օրուան ապրուստն իսկ կարօտը կը քաշեն, կարող չըլլալով իրենց համար գործ մը հիմնելու։ Այս դժբախտութեան ենթարկուողները բնաւ հաւասք չեն ունենար իրենց վրայ և կը կարծեն որ ա՛ս ու ա՛ն ազգականը կամ պաշտպանը մինակ կրնայ իրենց գործ հայթայթել, որոնց առջեւ կը խոնարհին, կ'ստորնանան ամէնէն դառն նախատինքներու համբերելով։ Մինչդեռ եթէ հիւլէի չափ ձեռներէցութեան ոգի մտցուած ըլլար անոնց սրտին մէջ, ո՛վ պիտի կրնար կապել կաչկանդել զանոնք ուրիշներէ օգնութիւն սպասելու, անմիջապէս հրապարակ պիտի նետուէին փարելով գործերու ամէնէն հանուտին, զոր վստահաբար պիտի յաջողէին բարձրացնել իրենց հետ։

Մեր այս թելադրութիւնները լոկ տեղ լցնելու համար գրուած բաներ թող չկարծեն յուսահատ լքուածները, թող անարի մը ուղղեն մեր առեւտրական հրապարակին վրայ, ուր հարիւրաւոր օրինակներ կը վխտան ձեռներէց անձնաւորութիւններու, որոնք ո՛չ պաշտպանութիւն, ո՛չ դրամագլուխ, ո՛չ ալ օգնութիւն ակնկալած են ուրիշներէ, իրենց գործ մը հիմնելու համար։

Մայրաքաղաքիս ամէն հրապարակներու վրայ միշտ առաջնակարգ դիրք գրաւող Կեսարացիները ամէնէն կարկառուն ապացոյցն են ինքնօգնութեան ու ձեռներէցութեան ոգիին գործած հրաշքներուն։ Այս մեծապարգ անձնաւորութեանց հարիւրին ինսունը առանց գէթ ոսկի մը դրամագլուխ ունենալու սկսած են գործի և հասած են իրենց այսօրուան նախանձելի բարձրութեան։ Մարդուս ներսէն եռացող ինքնօգնութեան կորովէն աւելի ինչ մեծ դրամագլուխ կրնայ ըլլալ։ աշխատիլ, չյուսահատիլ, առաջ նետուիլ, անառասիկ երեք առաքինութիւններ որոնք բաւական են գործի մէջ դիրք մը հիմնելու։

Եթէ արժանապատուութիւններ վիրաւորելու փափկանկատութիւնը չըլլար, իրենց մասնաւոր յարգանք մը և ուրիշներու ալ դրական օրինակ մը ըլլալու համար պիտի հրատարակէինք անուններնը այն մէկէ աւելի յոյժ քաջածանօթ կեսարացիներուն, որոնցմէ մէկը՝ պատկառելի անձնաւորութիւն մը՝ արդարացի պարծանքով կ'ըսէ յաճախ թէ «Ֆ5 դրուշ է դրամագլուխս զոր մայրս բարձիս մէջ կարած էր Կեսարիայէն եկած ատենս»։ ուրիշ մը կ'ըսէ։ «Իմ աշխատելու եռանդս տեսնող բարեսէր մը Հինդ դրուշ տուաւ որ դրամագլուխս ընեմ»։ Մէկ ուրիշ մը կ'ըսէ։ «Երբ գպրոցը գլուխս լեցնելու կը պարապի, անդին փորս իր դատարկութեամբը կը բողոքէր»։ Վաճառական մը կը պատմէ թէ ինչ՞ը քաշած է, չորս տարի շարունակ խստաբարոյ մարդու մը ծառայելով ու շաբաթը անգամ մը հազիւ կուշտ փորով պակելով։

Այս խոստովանութիւնը արդար պարծանքով ընող Կեսարացիները այսօր ամէնէն օգտակար անհատները եղած են երկրին. իրենց հիմնած գործերուն մէջ հարիւրաւոր անձինք կ'աշխատին և ո՛չ որ երթան յարգանքի կ'արժանանան ամէն կողմէ։

Եւ ամէնէն ուշագրաւը, այս մարդիկը Ձուն, Մրիի, Փան, Ճէյմս անուններով մատաղտին էակներ չեն Ամերիկայի ա՛ս կամ ա՛ն քաղաքին մէջ. ասանք մեր մօտը, միշտ մեզի հետ չփման մէջ գտնուող Կարապետներ, Յակոբներ, Բարսեղներ են, որոնց գոյութիւնը Սամուէլ Սմայլսը չէ որ կը պատմէ։

Հետեւաբար անոնք որ անգործութենէ կը դանգատին, անոնք որ միշտ մութ կը տեսնան առեւտրական հրապարակը և լոյսը մինակ սրճարաններու մէջ կը փնտռեն, իրաւունք չունին վայրահաչութեամբ ժամանակը քննադատելու, բուն իսկ դատապարտելին, քննադատելին իրենք են որ ձեռներէցութեան ոգի չեն կրեր և կենդանի մեռեալներ են։ Ոմանք կ'առարկեն թէ առաջացողները առեւտրական աւելի ճոխ չրջաններու շնորհիւ առաջդիմած են, ո՛ւրչափ սխալ տրամաբանութիւն, ամէն տարի ձեռներէցները կը փայլին նոր նոր և երբ չատ մը առեւտրական տուներ կը քայքայուին յոսի վարչութեան երեսէն, անդին աւելի խնայող, աւելի աշխատաւոր, ուսիկ ճարպիկ նորեր կը յաջողեն անոնց, որոնք անցած տարի վաճառատան մը մէջ պաշտանեայ կամ պարզ խանութպան էին թէեւ, բայց այսօր վաճառականութեան կը բարձրանան իրենց ձեռներէցութեան շնորհիւ։

Մնողնե՛ր, մինակ դրամագլուխ, հարստութիւն ձգել մի՛ խորհիք ձեր զաւակներուն. դրամը կրնայ սպասիլ կամ վանդուիլ. ձեռներէցութեան ոգին սերմանեցէք անոնց մէջ, որ անմահ և անսպառ դրամագլուխ է։ Մի՛ գուրգուրաք անոնց վրայ, հարիւր տեսակ հրահանգ մի՛ տաք անոնց, երբ նպարավաճառէն փոքրիկ գնում մը ընելու զրկէք ձեր տղաքը, իրենց դատողութեանը ձգեցէք և եթէ սխալած կամ խաբուած ըլլան, մասնանիշ ըրէք այս պարագան։ Աստիճանաբար գործերը վստահեցէք անոնց, հոգ չէ փոքրիկ վնասներ թող ընեն։ թող ցաւին անոնց վրայ, որպէս զի տառապի իրենց մանկական հոգին ու խրատուին, մարդուսեղ դրէք զանոնք, պահանջկոտ եղէք, ծաղրեցէք զիրենք երբ խաբուին, ո՛հ, ծաղրը ամէնէն մեծ վէրքը կը բանայ տղուն սրտին և կ'արթնցնէ անոր մէջ բուն զգացումը արժանապատուութեան։

Մնողներ կամ չօրպաՀներ կան որ գործին ոգին չեն հասկցներ իրենց ձեռքին տակ գտնուողներուն, մեքենաբար հրահանգ կուտան անոնց և կը պահանջեն որ կատարելապէս գործադրուին անոնք։ Բայց միթէ կարելի՞ բան է. ասանկ մարդը թէ՛ ինք չատ կը յոգնի և թէ՛ կը մեռցնէ զիմացինին ձեռներէցութեան ոգին։

Գործ մը յանձնարարած ատենդ ամբողջութեամբը վստահէ զայն զանկիզ և այնպէս ցոյց տուր թէ, իր գործունէութենէն կը սպասես անոր անվերջի գործադրութիւնը։ Ո՛հ, վստահ եղիր, բան մը պիտի չկորսնցնես, տղադ ամբողջ ոյժը խելքը սպառելով պիտի ջանայ կատարել զայն անթերի, միեւնոյն ժամանակ գիտակից ըլլալով թէ իր մէջ կայ ձեռներէցութեան ոգի մը։

Այս զարգան խոսա. փափուկ է, ընտանիքներու ապագան զաւակներու ձեռներէցութենէն կախում ունի, զոր անոնց սրտին մէջ սերմանելու համար պէտք է վուիթալ, երբ դեռ մանուկներուն նկարագիրը կազմուած չէ։

ԵՐԳՊՈՇԱԲԹԻ ՕՐՈՒԱՆ ԹԻՒՈՎ
ԼՈՆՏՈՆԷ ՆԱՄԱԿ

"ՁՕՐԱՊԼԸ,,Ն

[ԿԱՏՈՒՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՐՀԷՆ]

Մերին տունը, առաջ, արտարձանին դուրսը կ'իյնար, իրարմէ բաց բաց տուներով ճամբու մը վրայ՝ որ սանկ կը կլորնար ակռապլիկ լինի մը պէս։ Դէմի կարգը տուն չի կար. խոպան տափատան մը՝ որուն վարի բուսականութենէն երբեմն կուգային օդտուիլ գնչուներու հիւանդախ ձիերը, կոնակներն բորոտ, նիհար, կաղնիկաղը։ Առատները, ածուխի մէկ քանի տայլեր՝ անիւներու տաժանագին հեծկլտուններով, իրիկուները պատոյտ եկող յետամնաց զոյգեր. սբ.ունք կը կազմէին մեր փողոցին անոյշդարձը։

Այս տխրութիւնը չենչնող, ու մանաւանդ անկէ առթուած մերին ճանճրոյթը փարատող՝ տեսարանը կար միայն. հեռուն՝ ծովը, երկու եղերքներուն առատաւոր աղոցուն հետ, անդնիները՝ բլուրներ, առլեռներ, ծամածուռ դաշտեր և ամբողջ քաղաքը՝ հեռուի կապոյտի մը տակ ներկուն։ Վերջալոյսը՝ մեր պատուհանէն դիտուած՝ հրաշալի էր պարզապէս. իսկ առաւուն, պարտէզին գիշն, արեւին ելքը հազար քերթուած կ'արժէր։

Խոնարհս էգի մը կար, մնոնծ էգի մը։ Ցանկապատին եզրէն կը սկսէին երեւիլ սերկեւիլի և ամրասիներու ծաւերը, իրենց գեղին պարկերուն հետ, որոնք օրն ի բուն նայել գիտէին խաղողի ողկոյզներու վրայ՝ իրենց տակը թաղուած կանանչ լապտերներու պէս կախուած։ Գամլոը, էգին պահապան վիթխարի շունը, ատեն ատեն կը հաչէր ճիտին անուրը ճօճելով, աղիքներէն, փորոտիքին փրմող թաս հաչիւն մը՝ որուն ընդհանուր վանկերուն մէջ ըսպառնալիք մը կը պահուըտէր։ Առ ձայնը կարծես հերիք եղած էր ոտքերուն կտրելու փողոցի շուներուն՝ մեր կողմերը ալքարկալ։ Կենդանի ըլլալով մէյ մը ինքը կար, մէյ մըն ալ կատու մը որ մէկ տունէն մէկալը իր ամենաւոր այցը կուտար։

Որի՞ն կատուն էր։ Տնեցիներուն ապշանար հարցումը աս էր անա։ Իրեն սեռակից մը ատ տեղուանքը պարա՛ր մի... մեռած օ՛րն էր իրաւոր։ Մարդուսը մը, բիրերը քով բերուած վագրի նայուածք մը, քանի մը ճանկ՝ դունչին, ու եթէ տակաւին յամառէր մեռելս՝ սատակը փաուած կ'ըլլար դեռին։ Մէկդի՝ ուրիշ կատուներու հետ ապրելու իր անհաշտ բնոյթը, ուժի և կորովի իր գերակայութիւնը, մէկդի՝ ասանք. եթէ կատու ապրելու փափաքը ունենայինք, իրեն տեղ ուրիշ մը ընտրելը ճաշակի պակաս պիտի սեպուէր չնտակը։ Սանկ սերուն, մաղոտ, ասանկ մաքո՛ւր կատու... Պուպրիկի գլուխ մը, ուլուանքէ սուտ աչուկներով՝ ուր օձերու կծու կանանչը կը փայլդէր, անձնիքը ամբողջ սեւ, գոյ գոյ, անուշ սեւ մը՝ արեւին մէջ մետաքսի պէս վառվռկող։ Ոտուընները միայն ճերմակ էին, ինչուան դլխակերը մեղմեղմակ։ Կարծես մանուկի կոյսի մէջ կոխած՝ դուրս նետուած ըլլար ան։

Իր անունը ահա այդ տոմիկներուն գտնէն առած էր. Զօրապլը կ'ըսէինք իրեն, ու մեր հիացքին կը խառնուէր տեսակ մը ատելութիւն, երկիւղը՝ մեր խոհանոցներուն պարէնէն համոզ բաժին մը միշտ իրեն կեր տալու։ Օր չէր անցներ որ դրացիներ իրմէ գանգատելու առիթը չունենային։

—«Զօրապլը՞ն ինչ է, ըսած էր օր մը քոյի տուներուս էրիկ մարդը, «անպարկապե՛տ» դրէք արտոր անունը»։

Պիտի ըսէք թէ ո՛ր կատուն, որի՞ն կատուն է գող չեղող. իրաւունք ունիք, բայց ասորը սովորականէն դուրս բան մըն էր։ Իր գողութիւններէն ոչ մէկը օր մը կրցած էինք պատժել, եւ ասանք —պէտք է գիտնալ— ասանկ ուռնակ բաներ ալ չէին։ Օրինակի համար, ատ-խոշ խոշոր, լման, կնանակ մը՝ որ քիչէն քիչը երկու քաշ մը կը կշռէր, յարեւաւ կ'ըլլար տունդ ան դիէն՝ ուր կախած էիր առասանէ ամուր հանգոյցով մը։ Տանիքներէն, երդիքներէն կատուն ինչպէս կ'իջնար վար։ Իջնալը այնչափ զարմանալի չէր ընէր, ե՞րբ, ո՞ր պահերուն կ'իջնար որ չէինք նշմարեր զինքը։ Երբ իջնա՛ն ալ խրնդիր չէր ընէր, խնա՞ր կը փրցուէր առասանին պիրկ կապերը որ առնին ամատակէ երեսը խալ կ'ըլլար անոր ճանկռտիներուն և ակռայի փողոտումներուն արձագանգը մեզի բերելու։

Եթէ գողնալը չէինք տեսներ, գոնէ ուտելուն հանդիսաւոր կ'ըլլայինք. և ասիկա կրկին ցաւ կ'ըլլար մեր սրտին։ Խոշոր կտորը կղակներուն մէջ աքցնած՝ կը նետուէր էգին, խոտերուն վրայ կը փռէր հատիսած խորտիկը ու կ'սկսէր իր դաշտային ինջոյքին, նախ քակելով ապուխտին համմանքի ծեփը, (օհ, հաշակի մէջ անվերջի էր անոր գանը,) յետոյ չերտ մը հացի պէս հատցնելով եղի ու միսի այդ պատուական զանգուածը։ Ուրիշ։ այո՛, ուրի՛շ հարցուցէք դուք անոր։ Ապուխտին հետ կրնայիք թուել դեռ երշիկի ու ձուկի այն գերդաստանը՝ զոր ամոտիկինը գիտէր մատուցներովը պատրաստել և տանել կախել՝ արեւին։

Կիրակի առաւոտ իր ուարին հանդիսաւոր պահն էր։ Ամէնուն տունը թարմ մնած մնած կ'ըլլար և խոհանոցներու մէջ ջարդուելու վրայ։ Հեռուն, գաղտամուտ անկիւն մը դարանի կը կենար Զօրապլը, ասեղին ծակէն կը դնէր ամէն շարժում, ու ի՞նչ կ'ընէր չէր ըներ, կինանը մէկ ակնթարթի անդին դառնալէն օգտուելով՝ կը թռցուներ կտորը։ Փի՛սթ, քը՛չտ... բան չունիս նէ դուն պուա, ետեւեն քար փայտ նետէ, արտորանքէդ թեւդ ալ ցաւցուցնելով։ ան էգին է՝ իր բաժինը հեշտորէն կոկորդելու վրայ։

Օրուան պէտքը հոգալէն յետոյ, Զօրապլը կ'երթար ընկերմանով դիմացի դաշտը, ընութեան խոսէ գորգին վրայ, ու կը սկսէր լուացուիլ, լուացուի՛լ շարունակ, ճերմի աղտեղութիւնէն մաքրել վրան գլուխը։ Մինչ մենք վերի պատուհանը եկած՝ քարկոծել կը ջանայինք դինքը։ Կատուն տեղէն անգամ չէր երերար, կը շարունակէր լեզուն պտրտցնել սուեւտ իրանին չորս կողմը, դաւակէն սրունքները, սրունքներէն երանքները, հոնիկ ալ ճիտին կակուղ խոռոչը, ու ասանք ըրած ատենը դէմքը ծռմռած երեւոյթ մը կ'առնէր որ ամբողջ հեգնանք էր մեր ձախլիկ ոտնձգութիւններուն դէմ։

* * *

Բաղուելիք բան չէր, ի՛նչ կ'ուզէք ըսէք. աս անասունը պատուհան էր մեր փողոցին։ Կնիկները պիտի էին հոգէառնին տեսնելու պէս բաներ մը ըզգալ, ամէն անգամ որ անիկա տատնը

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԲԵՐԲՈՆԸ

ՔԱՍԻՄ 159

ԿՆՃՈՍ ՀԱՆԳՈՅՑ ՄԸ

ՎԷՊ
ՏՊԱԿԱՆ-ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԿՅԱՆՔԷ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

Բ.

Գիւղացին որ արդէն նպաստաւոր գաղափար չէր կազմած Պետրոսի նկատմամբ, անոր զինք կանչելու ձայնը լսելով մէկ տեղ՝ չարունակեց ճամբան։

Անօթութիւնը կը հիմէր Պետրոսը որ դեռ բաւական տեղ քալել ստիպուած էր այս վշտահար վիճակին մէջ, ուստի արժանապատուութեան դգացումը ոտքի տակ առնելով,

—Ներեցէ՛ք պարո՛ն, կրնանց, չէ՞ք կրնար վայրկեան մը կանգ առնել։

Գիւղացին եաին դառնալով՝ խոժոռ դէմքով մը,

—Ինչ կ'ուզես, գոչեց, պարապ խօսքերով դիս ճամբէս պիտի թողուս, օրը իրիկուն եղաւ և դեռ չատ ճամբայ ունիմ քալելիք։

—Աստուած կ'օգնէ քեզ բարի պարոն, ըսաւ երիտասարդը քծնելով ու գիւղացիին մօտենալով, ինչպէս ըսի ես ուզակներ գիս բերեր հոս ձգեր են եւ անօթութենէ կը մարիմ, չմ՞ս կրնար պատառ մը հաց տալ ինծի։

—Հա՛ցս ուր տեղէն է. պօռաց գիւղացին խստութեամբ, իմ ալ փորս անօթի է, անոր համար կ'ճամպարեմ ժամ առաջ դեղ հասնելու։ Եւ ետին դարձուցած՝ ճամբան չարունակեց։

Կռնչ գեղջուկին այս նախատինքը ալաքի նման ծակեց սիրտը ոճրագործին, որ իրարու յաջորդող այս դժբախտութիւններէն պարտասած՝ դողդողջ քայլերով ճամբայ ինկաւ, քալելէ աւելի քաշկռտուելով։

Ինչ պիտի ընէր սակայն երբ Մարսիլիա հասնէր, ան ալ չէր գիտեր։ Հիմա աչքը բացուած էր այլ եւս ու վրատաս էր որ Տիկ. ա'Սմօրիօ անունը կրող կինը առաջին կարգի աւազակների մ'էր որ զինք այսպէս կողոպտելէ ետք, բնականաբար փախչիր ալ խելք բրած էր. արդեօք ոստիկանութիւնը պիտի կրնար հետք մը գտնել անկէ։ Միւս կողմէ սակայն ոստիկանութեան հետ չատ գործ ունենալն ալ գործին չէր դար, վանելով որ զինք կողոպտողները հետապնդած ատեն, ինք ալ անանկնալ կերպով օձիքը ձեռք կուտայ։

Վերջապէս դանդաղ գնացքով բաւական առաջացաւ, միշտ ուշադրութեամբ զննելով ճամբան հանդիպած մարդիկը որոնց մէջ բարեսիրտ մը գտնելով կը յուսար քիչ մը հաց ձեռք անցընել։ Ժամի մը չափ ճամբայ առնելէ ետք երթեւեկը սկսաւ խտանալ ճամբուն վրայ, ուր գիւղացի ծերուկ քանանայ մը նշմարելով, մտքացիկի նման մօտեցաւ անոր ու յայտնեց կողոպտուած ըլլալն ու անօթութենէ մարիլը, բայց ան ալ չկրցաւ հաց հայթայթել առարկելով թէ հաց չէր առած վրան։

Պետրոս, թէեւ առաջին անգամ կուգար Ֆրանսա, բայց երկար ուսումնասիրութիւններ կատարած էր Եւրոպական բարքերու վրայ և գիտէր որ եթէ քաղաքէն դուրս քիչ մը հաց ձարել անկարելի ըլլար, Մարսիլիոյ թոհ ու բոհին մէջ ոչ ոք կարեւորութիւն պիտի տար իրեն ու այն տեղն պիտի ստիպուէր բաւական ընդարձակ առուտրով զբաղիլ։ Այս արդարացի նկատումով պահ մը ամօթը մէկդի դրած՝ մտրացիկի մը հանդիսանքն առաւ ու ճամբան հանդիպած ուղեւորներէն առնոց՝ որոնց քով հացին գոյութիւնը կ'ենթադրէր, սկսաւ քաղաքավարական ձեւերով մօտենալ ու հաց մուրալ։

Բարեսիրտ ազարակապան մը անոր մաքուր լեզուին ու քաղաքավարական ձեւերուն գիտցողի՝ կասքը կեցուց և քիչ մը հաց ու ձիթապտուղ տուաւ, զոր Պետրոս իր աշխարհի ամէնէն մեծ բարիքը նկատելով՝ երախտագիտութեամբ խլեց մարդուն ձեռքէն ու լափելով ճամբան չարունակեց։

Այս թեթեւ հաշը թէեւ փորը չկշտացուց, սակայն կազդուրեց ոճրագործը որ քայլերը փութացուց ժամ առաջ Մարսիլիա հասնելու համար։ Հապարաւոր խորհուրդներ ծրագիրներ շրջան կ'ընէին սրտիկային գլխուն մէջ որ կը ճաթէր սաստիկ տենդէ մը. հեռուէն երբ այլ եւս քաղաքին ցանցառ բնակարանները նշմարուիլ սկսան, աւելի եւս քայլերուն՝ փութացուց քայլերը և վերջապէս մութը կոխելու մօտ մտաւ Մարսիլիայէն ներս։

Բայց ո՞ւր պիտի երթար, որո՞ւ պիտի դիմէր, փողոցներուն ամէնքն ալ իրարու կը նմանէին, որոնց մէկ քանին անցաւ միշտ դէպ ի կեդրոն ուղղելով քայլերը։ Քաղէնիներ ամէն դասակարգէ՝ գունդ գունդ իրենց բնակարանը կը վերադառնային ուրախ զուարթ շաղակրատելով իրարու հետ, որոնց վրայ նայելով սիրտը կը ըլգտեր Պետրոսի և յիշելով տէն վերադարձին՝ արդուկող Մաքրիկ հանրմի իրեն շապած մեծարանքներն ու մայրական դուրդուրանքները՝ կը զղջար գործած սխալներուն վրայ, բայց շատ ուշ։

Կը քալէր, չարունակ կը յառաջանար, իր կամքէն անկախ զօրութիւն մը միշտ առաջ կը մղէր զինք, որպէս թէ իրեն սպասողներ գտնուէին հոս։ Երբ պահականոցի մը առջեւէն կ'անցնէր, մատրեց ներս մտնալ ու գլխուն եկածը իմացնելով ձերբակալել տալ զինք կողոպտողները, բայց իրեն ալ ձերբակալուելու երկիւղը իսկոյն պատուար կանգնեցաւ առջեւն և իր մտքցներով ինք ոճրագործները գտնել փարձելու դիտաւորով ոստիկանին մօտենալով,

—Ներեցէք պարոն, ըսաւ, օտարական եմ և ազէկ մը չեմ ճանչնար Մարսիլիոյ փողոցները, կը հաճի՞ք ցոյց տալ ինձ թէ ո՞ր կողմէն երթալով կրնամ Օթէլ տը Ֆրանս հասնիլ։

Ոստիկանը օտարական անունը լսելուն պէս աւելի փութիկոտութիւն ցուցընելով մանրաման կերպով հասկցուց Պետրոսի մտաւոր օթէլին հասչէն։ Երեսասարդը դնսէ աւարակ կնոջ բնակարանը գտած ըլլալէն ուրախանալով՝ չնորհակալութիւն յայտնեց ոստիկանին, որուն ցոյց տուած ճամբէն առաջանալով և ուրիշ մէկ քանի անցորդներէ հարցնելով վերջապէս հասաւ հսկայ չէնքի մը առջեւ որուն ճակատը օգային կաղի ցոլացումներուն մէջ խոշոր ոսկեառակերով կը փայլէր ՕԹԷԼ ՏԸ ՖՐԱՆՍԻ անունը։

Պահ մը չուարկցաւ, իրենց իջեւանած Օթէլ տը Ֆրանսը ընաւ չէր նմաներ այս փայլուն հարստութեան, որուն յաճախորդները ապահովապէս ընկերութեան ճոխ դասին պատկանող անձինք պէտք ըլլային, քանի որ առաջնակարգ հանգամանք մը կը պարդէր ա՛ն ամէն տեսակէտով։ Կասկածը փարատելու և իրողութեան վերահասու ըլլալու գիտումով ներկայացաւ օթէլին ծառայողներէն մէկուն որ դրանը քով կանգնած էր և փափկութեամբ հարցուց թէ,

—Ուրիշ Օթէլ տը Ֆրանս ալ կը գտնո՞ւի Մարսիլիոյ մէջ։

—Ո՛չ պարոն, պատասխանեց ծառան, ուրիշ Օթէլ տը Ֆրանս չիկայ, միակ մեր օթէլին է ուր կ'իջեւանին ամէնէն պատուաւոր յաճախորդները, ասոր համար որ մեր օթէլին նմանը չէ թէ Մարսիլիոյ, այլ Բարիզի մէջ իսկ չկայ, մաքրութիւն...։

Օթէլին ծառան յաճախորդ կարծելով Պետրոսը գովեստը կ'ընէր իրենց հիւրանոցին, մինչդեռ անիկայ կատարելապէս վստահ ըլլալով որ կանուխէն պատրաստուած ծուղակի մէջ ինկած է և թէ իրենց իջեւանած Օթէլ տը Ֆրանսը տիկ. ա'Սմօրիօի նման՝ Արդարութիւնը չփոթեցնելու մտքով յարմարցուած կեղծ անուն մ'է, բարեւելով ծառան հեռացաւ անկէ տրտում ու յուսակտուր։

(Շարունակելի)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ ԵՎ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

Ինչպէս գրեցինք, Հայաստանի Հանրապետութիւնը Ռուսաստանի արտաքին գործերի նախարարութեան միջոցով դիմեցին Ռուսաստանի Սովետական Հանրապետութեան կառավարութեան՝ Հայաստանի Հանրապետութեան հետ բանակցութիւններ սկսելու նպատակով։ Ռուսաստանի Սովետական Հանրապետութեան կառավարութիւնը հաստատեց Հայաստանի Հանրապետութեան դիմումը։ Ռուսաստանի Սովետական Հանրապետութեան կառավարութիւնը Հայաստանի Հանրապետութեան հետ բանակցութիւնները սկսելու համար նշանակեց Ռուսաստանի Սովետական Հանրապետութեան արտաքին գործերի ժողովրդական կոմիսար Ս. Ալիլուևի։

ԱՆԿԱԽ ԱՆՀԱՅՏ ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Ինչպէս գրեցինք, Հայաստանի Հանրապետութեան կառավարութիւնը դիմեցին Ռուսաստանի Սովետական Հանրապետութեան կառավարութեան՝ Հայաստանի Հանրապետութեան հետ բանակցութիւններ սկսելու նպատակով։ Ռուսաստանի Սովետական Հանրապետութեան կառավարութիւնը հաստատեց Հայաստանի Հանրապետութեան դիմումը։ Ռուսաստանի Սովետական Հանրապետութեան կառավարութիւնը Հայաստանի Հանրապետութեան հետ բանակցութիւնները սկսելու համար նշանակեց Ռուսաստանի Սովետական Հանրապետութեան արտաքին գործերի ժողովրդական կոմիսար Ս. Ալիլուևի։

ԱՆԿԱԽ ԱՆՀԱՅՏ ԵՐԵՎԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Ինչպէս գրեցինք, Հայաստանի Հանրապետութեան կառավարութիւնը դիմեցին Ռուսաստանի Սովետական Հանրապետութեան կառավարութեան՝ Հայաստանի Հանրապետութեան հետ բանակցութիւններ սկսելու նպատակով։ Ռուսաստանի Սովետական Հանրապետութեան կառավարութիւնը

ից տարուց չրջանաւարտից քննութեան երաբերեալ ինչ ինչ կարգադրութեամբ։

ԳՈՒՄԳՈՒԲՈՒԻ դուրսի Ս. Յարութիւն եկեղեցիին մէջ վաղն առաւօտ հրաւիրեալ է Ս. Պատարագ մատուցանել հանդիսաւոր վերարերմամբ, Պիլէտիկի աշակերտ և Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանի պատուիրակ Գեր. Տ. Մովսէս Սրբազան կէսօրէն քանի, «ի հանգիստ հոգւոյ բարեբաստակ դպրաց և ամենայն աշխատաւորաց նորին եկեղեցւոյն»։

ՊԱՐՏԻԶԱԿԻ բարձրադոյն վարժարանի ամաւորջի հանդէսները տեղի պիտի ունենան վաղուընէ սկսեալ ու պիտի տեւեն մինչեւ երեքշաբթի Յունիս 17/30։ Վաղը առաւօտեան ժամը 10ին (Ը. Ե.) Տօքթ. Զէյնպուր պիտի խօսէ ընթացաւարտներու քարոզը Ժողովարանին մէջ։ Երկուշաբթի պիտի կատարուի առանձնաւորական մրցում, ժամը 8ին (Ը. Ե.), որ պիտի ընդմիջուի նուագներով։ Իսկ երեքշաբթի տեղի պիտի ունենայ ընթացաւարտ կարգին հանդէսը, ժամը 2ին (Ը. Ե.), և վկայականներու բաշխումը։ Այս տարուան ընթացաւարտ պարտուններն են։

Եղիազէ Այտանեան Պանտրմացի, Կարապետ Աւանոզեան Կեսարացի, Յարութիւն Գալֆեան Կ. Պոլսեցի, Նշան Գերձակեան Կ. Պոլսեցի, Գարեգին Էմիրզեան Ակնցի, Հրաչիա Կերեսմեան Կ. Պոլսեցի, Հրանտ Կէօզիպէօյլեան Արաբկիրցի, Հայրապետ Կիւրճեան Կ. Պոլսեցի, Տիգրան Նէշէտիրլեան Թալասցի, Յովհաննէս Նէտարեան Ակնցի, Հրանտ Պալեան Կ. Պոլսեցի, Անդրանիկ Պետիկեան Պարտիզակցի, Վազգէն Գէորգեան Դուրսլէլեցի։

ՄԱՆԻՍ դպրեան գաղափարներու այսօրուան թիւին բովանդակութիւնն է։— Շնորհաւորանք, Հայ Թէլեոնը՝ ԼԵՒՈՆ ԿԻՒՐԵՂԵԱՆՑ։— Բարիզեան տեսարան. «Մօրկին մէջ»։ ԶԻՆԻԹ-ՍԱՐԱՖ։— Սնոտի սիրտեր (Բանաստեղծութիւն) ՄԱՒՐ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ։ — Թարգմանութիւններ (Գրական աշխարհէն) ՄԷՔԷՐ։— Նոր կիսադարին սոյլը (Բանաստեղծութիւն) Վ.— Ընդարձակարարը. ՏԻԼԷԹԱՆԹ։— Ուրուագիծներ — Վայրկենական։ «Սամկան Վարդ.» ԳԱՄԵՐ։ — Բանաստեղծ սիրտեր (Ե. մրցանակ՝ ուսանաւորի մրցումին). Մ. Կ. ՄԵՆԱՏՈՒՐԵԱՆ։ — Խմբագրական Նօթեր։

ՀԱՅՈՒՀԵԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՄԱՒԱՐԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

ԱՏԱՐԱԶԱՐ, 12 Յուն. 1903

Զեմ դիտեր թէ ինչ. «Աստարազարցիներուն համար ալ դրեթէ պէտք մը (՝) կատուած է Հայուհեայ վարժարանի Ամաւորջի հանդէսը» — ինչպէս որ չըբնականաւորուհիներէն մէկը հուշակեց նոյն հանդէսին մէջ իր ճառով — բայց մեզի համար պէտք մը ըլլայ կամ ոչ. վերջապէս այս տարի ալ տեղի ունեցաւ երկի՝ 11 Յունիս, Դ., (արդէն այս հանդէսը միշտ Դ. օր է որ կը կատարուի անպատճառ)։

Այս առիթով Հայ-ազգականներու ներկայութիւնը դպրոցական հանդէսի մը ունկնդիր ընելու նպատակով զարդարուած էր. ան դի ծնողներ, փեսներ, սրտակիցներ, դրօշակներ, ու ընտրեալ ճաշակ այս տարուան շրջանաւարտուհիներուն նպատակը։

Ուղիղն չեղիցեմ։

Ժամը ճիշդ 7½ին սկսաւ հանդէսը որ բուռն ծափահարութիւնն մը մէջ բիւր ոգեկոչ 7 շրջանաւարտուհիներ՝ հանդէսի ճիրմակներու հագած։ Հանդէսը բացուեցաւ Վեր. Փառնակ Թոխէկեանի մէկ աղոթքով, որմէ ետքը ազգերու հիմներուն կողմէ երգուեցաւ «Աչքերս դէպ ի լեռները» դպրոցական երգը։ Ապէ ետքը պտաւ դիմելը շրջանաւարտուհի օրիորդներուն հանդերուն, իրաքանչիւրը ընդմիջուած երգով մը կամ դաշնակի վրայ նուագով մը։ Նախ խօսեցաւ Օր. Մաթի Ն. Դանապեան «Բարի եկաք»ի պայմանադրական ճառը։ Հոս հարկ կ'զգանք պզտիկ մը դադարեցնել ապն. օրիորդին թէ Հայուհեայ վարժարանի այս Ամաւորջի տարեկան հանդէսը երբէք Աստարազարցիներուն համար պէտք մը չէ, մենք հոս ունինք նաեւ չորս Թաղային Երկսեռ վարժարաններ, որոնք նոյնպէս կը սարքեն իրենց տարեկան դպրոցական հանդէսները՝ ոչ նուազ վայրուն ու յաջող կերպով մը։

«Բարի եկաք»ի ճառէն ետքը երգուեցաւ անդլիերէն երգ մը, «Վանտերինկ», սիրուն, անուշիկ դեղեցիկ մը։ Յետոյ խօսեցաւ օր. Եւնիկ Բէպպատեան անգլ. լեզուով՝ «Լոյս Եվրոպինկ վօք», որուն յաջորդեց Օր. Թագուհի Ճրկայեանի կողմէ դաշնակի վրայ ընտիր կտոր մը «Կլօքէնսբիէլ»։ Դեռ ասոր առթած հմայքի ազդեցութեան տակ էին հանդիսականները երբ խօսք առաւ Օր. Լօժէնի Ճրնաղչեան ֆրանսերէն լեզուով։ Յետոյ Ջրանտերէն երգ մը «Լա քլոշ աը տուա»։ Ասոր վրայ բեմ եկաւ Օր. Վերժին Գասպարեան, նիւթ ունենալով «Զարմանալի աւանդապաշը»։ Յետոյ դաշնակի վրայ կոտոր մը Օր. Մաթի Գասպարեանի կողմէ։ Օր. Թագուհի Ճրկայեանի խօսածը «Երկին քի լեզուն» ներդաշնակ վարանութիւնն մըն էր Ներդաշնակութեան ու Միւզիքին։ Օր. Բերկրուհի Դավալեան յրատակ առոգանութիւնով մը կարդաց Թուրքերէն ճառ մը «Զէմանը՝ Ջրդն թերաքը՝ թիթ»։ որմէ ետքը դաշնակի վրայ զարնուեցաւ Հարմիտէի քայլերգը։ զոր ներկաները ունկնդրեցին ոտքի վրայ և բուռն ծափահարութիւններով։ Վերջապէս Օր. Սիրանոյշ Դարաքէշիշեան բերաբ ճառերը ու շրջանաւարտուհիներուն վերջը խօսելով անխուսափելի «հրամնչաց»։

Յետոյ խօսք առնելով Տ.թ. Դաւաղեան, բաւական ծիծաղներ առաջ բերաւ իր զուարթախառն բանախօսութիւնով։ Տ.թ. Դեվալեան արդէն բողոքական հանդէսներուն ալն ու հանումն է։

Նոյնպէս լիչատակելի է Վեր. Փառնակ Իսկէնտերեանի Խուրքերէն լեզուով բանախօսութիւնը՝ խիստ ներդնուած ու յուզուած չեղեալով։

Հանդէսը փակուեցաւ Դեր. Յուսիկ վարդապետ Էմմէրեանի պահպանիչով։ ժամը 9½ին, ու ներկաները մեկնեցան երկար ժամանակ զեղեցիկ ու զուարթ ժամանցէ մը։

Միայն թող ներեն մեզ Հայուհեայ Վարժարանի Պատ. Խնամակալները որ հոս պզտիկ դիտողութիւն մը ընենք։ Արդեօք աւելի ազեկ չէր ըլլար եթէ հիւրընկալի պաշտօնը փոխանակ խլեցմէզ տղոց յանձնելու — որոնք բնական է թէ անընդունակ են պատշաճօրէն կատարելու այդ պաշտօնը —յանձնէին աւելի լուրջ ու յարմար երիտասարդներու։

Շեւակը ցաւալի էր տեսնել առոնց անկիրթ ու անվայել ընթացքը, նոյնիսկ հանդիսասրահին դռնէն սկսելով։ Յետոյ մեզի քիչ մը խորթ ու տգեղ եւրեցաւ հանդիսասրահին մէկ պատէն միւսը երթնցած հասա... չռանը, որոնց նշու համար տեղերը հարուստներուն ու պարզ մահկանացուներուն։

Է.Ս-Մ.

ԱՆԴՐԻԱՍ Է.Փ. ԱՆԴՐԻԱՍԵԱՆ խորին ցաւակցութիւն կը յայտնէ ամէն անոնց, որոնք զրով կամ անձամբ հաճեցան իրենց ցաւակցութիւնը յայտնել իր վաղամեռիկ եղբօր Պ. Խաչիկ Տ. Անդրեասեանի անանկալ մահուան առթիւ, ի հասակի 26 ամաց, որ տեղի ունեցաւ Դարիրի մէջ մայիս 26ին։ Իր մահուան շնորհակալիքը եւս կը մատաղացնէ Եգիպտոսի առաջնորդ Գեր. Տ. Յովսէփ եպս. Սրվանձտեան, որ նախագահած է յուղարկաւորութեան տխրաթոյր հանդէսին, և այս առթիւ չէ դադարած իր հայրական մխիթարութիւնները հանգուցեալին վշտահար ծնողքին ու բարեկամներուն, որոնք կը շրջապատէին տարաբախտ երիտասարդին դագաղը։

ՊԱՆԹԱՆԻ գործերը, որ իր դիրքովը եւրոպայի սեղանաւորական ուժերէն մէկն է և ազգակը անհուն օգտակարութեան մը՝ օրքան կայս. կառավարութեան եղմտականին, նոյնքան ալ Թուրքիոյ վաճառականութեան համար։ Գեղական վերջին եղմտական մեծ գործադրութեանց յաջողութիւնը, այսինքն Մաքատանց և Զինարանները Փոխառութեանց փոփոխումը, այս հաստատութեան ճշմարիտ յառաջդիմութեան ամենապայծառ ապացոյցներն են։

ՎՏՈՒՀԱ տաքի օր Լոնտոն ժամանեց։

ԱԶԱԳԳԱՐՈՒԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ։—Մոնիթիor Մովսէսի նախարարութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրի Ազգայ Գաբուլ դիմումներին վերջակէտ վրայ և նորոգութեան մը պէտքը կը չեշտէ։

ԱՇՏԱՐԱԿԻ ԲԷՕՍԷ-ՏԷԲԷ գիւղախումբին մէջ, յունական նոր եկեղեցիի մը շինութիւնը արգիլեց Կայս. Իրաւէ մը։

ՊՐՈՒՍԱՅԻ և չրջականերուն այս տարուան խաղակի բերքը 1,750,000 քիլօ կ'նմանագրուի, այսինքն 500,000 քիլօ աւելի նախորդ տարուէն։

ԺԱՄԱՆՈՒՄ։—Տրապզոնի Պարսիկ հիւպատոս Զուլֆիքեար պէյ Իզմիրէն հոս եկաւ։

Սամսունի Պարսիկ հիւպատոս Աքա Միրզա խան եւս Պոլիս ժամանեց։

ՄԵՆՆՈՒՄ. — Վաշինկթընի Օամ. դեսպանատան Ա. քարտուղար՝ Ճէքսոն պէյ, որ Պոլիս կը գտնուէր, իր պաշտօնապետին մեկնեցաւ։

ՅՈՅՆ ԲԱՐԵՐԱՐ։—Սիմենսոնդի էֆ. Սիմենսոնդի 2500 օամ. ոսկի նուիրեց կեսարիոյ Յունաց վարդապետանոցին վերաբերութեան համար։

ՎԱՐԴԻ ԻՐԴ. — Բրազիլի ու Բարլոսայի մէջ և ուրիշ տեղեր այս տարի նախորդ տարիներէ աւելի վարդի իւղ պատրաստուած է։ Եւրոպայէն վաճառականներ ժամանած են հոն և ապրանք կը գնեն։

Մ. ՊՈՄՊՈՒԻ ՄԱՀԸ։—Համանուն դարձեալ հիմնադիր Մ. Բարլ Պոմպոյի, մեռաւ աչի օր և յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երէկ։

ՎԱԳՖԻ ՀԱՄՈՅԹԵՐԸ։— Զեռնհաս պաշտօնարանը ծանոյց թէ, վագֆի նամոյիները տարբեր ծպատակի չդործածուին. անմատոյց պաշտօնեաները իսկոյն պաշտօնակ պիտի ըլլան ու ծանուցած դրամներն ալ պիտի առնուին։ Վագֆի համոյիները մանաւոր արտօնութեամբ կրնան գործածուիլ վագֆ չենքերու և լարեկոպատակ հաստատութեանց նորոգութեան ու բարեզարդութեան։

ՍԱՄՈՍԻ էլիանը, չվաներացուց կղզիոյ ընդհ. ժողովին քուէարկած այն օրինագիծը, որով 15 տարիէ ի վեր Սամոս հաստատուած և 10,000 զրշ.էն աւելի հարստութիւն ունեցողները պիտի կրնան տեղացի ըլլալ։ Իշխանին այդ մերժումովը ծրագիծը չենուած կը համարուի։

ՍՊԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐԸ։—Դարձեալ ծանուցուեցաւ թաղապետական ու աղաղ ջապահական պաշտօնեաներուն միջև հակոզութիւն կատարել, որպէս զի Պոլսոյ ու չրջականերուն սպանդանոցներուն մէջ ախտաւոր անասուններ չմերթուին։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԱՆԿԱՅԻ ՈՃԻՐԸ։—Սպանուած կինը. Երէկ առաւ գրած էինք թէ, Պոլիս, Տավուտ-Փաշայի կողմը, Բիւչիւք Լանկիայի բանջարանոցին մէջ, պարտիզպան Միշօ երբ կանանչեղէն ժողվելու համար ածուներուն մէջ կը թափառէր, թաղի մը ջուկ տեսաւ 20-25 տարեկան երիտասարդ կնկան մը արիւնցաւ դիակը և անմիջապէս խնդիրը կվցուցչ ոստիկանութեան ոգի քննութեան ձեռնարկեց։ Կատարուած քննութիւնները հաստատեցին թէ, խնդիրը ընտանեկան տեսակ մըն էր, նախանձի արդիւնք, ահռելի ոճիր մը։

Այր և կին, որոնք Թաշ-Բէօրբիւցի էին, երկու երեք ամիսի չափ առաջ Պոլիս եկած էին, և կ'աշխատէին, Մարմարայի ծովեզերը, Սինէբլի Պաքալ թաղը տան մը մէջ։ Կինը խանտոյին մէջ կ'աշխատէր։ Ամուսնացած էին թէեւ, բայց չունէին նոր վիճակի մը գիտակցութիւնը. ասիկայ խորապէս կը զարմացուցեր զանոնք։ Կ'երեւակայէին որ անդունդ մը կը բաժնէր զիւ դիրենք. մերթ ընդ մերթ ինքզինքնուն կը հարցնէին թէ ինչպէս կարելի էր անցնիլ այս անդունդէն։ Կը կարծէին որ սատանութենէն առաջ կը գտնուէին, երբ նիւթական խոչընդոտ մը ցցուած էր իրենց միջեւ։ Յետոյ, յանկարծօրէն, կը յիշէին թէ միասին պիտի պառկէին գիշերը, քանի մը ժամուան մէջ։ այն ատեն իրարու կը նայէին զարմացած, չը հասկնալով բնաւ թէ ինչո՞ւ այս բանը իրենց պիտի թոյլատրուէր։ Իրենց միացումը չէին դգար, ընդհակառակը կը կարծէին որ դիրենք վայրագօրէն կը մեկուսացնէին հիմա, և մէկդմէկ հեռու կը նետէին։

(Շարունակելի)

ԹԷՎԱՖԻՀԱԹ

Գոլու միթէաարբիրդրդնա Թագաւորիթէաարբիրդրնան միհնիֆասը սաաէթիու Պէքիր բարա հաղրէթէլերի։

* * *

Տօղթօր սաաս. Զամպազօ բարա հաղրէթէլերինէ փէհնը թըղսա տէրքեար օլան մուգուն վէ մէհարէթինէ վէ գըտիմինէ մէնդի թէրգիէն Բաուէլի պէյլերդէնիկի։

ՆԸՇԱՆ

Մէջլիսը ուսուրդիրհիի միգիէթիլի ուսուսիսի տօքթօր նաաս. Տուգաբարա հաղրէթէլերինէ վազիֆէի մէսուրիեթինի բէվիեէթիմնանէ իգնա իթմէքտէ օլմասընա մէպնի, թէպտիլէն պէրինճի բիւմպէտէն Մէճիտի նիշանը զիշանը իհսան պուրդելմաշ տըր։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

26 Յունիս 1903

Ֆրանսիա. 3% 3% Français)	96	60
Ռէնտ (Tab. Turcs)	385	—
Գոնսոլիտ (R. Turque D.)	32	40
Երկախոզդի (Lots Turcs)	130	75
Պանգ Օթթ. (Banque Ott.)	607	—
Թրանսվալ (Transvaal)	119	50

ՍԷԼԱՄԼԸԳ ՐԷՍՄԸ ԱԼԻՍԻ

Տիւնքի ճիւմա կիւնիւ Մէլանղրգ բէսմը ալիսի Համիտիյէ ճամիի էրիֆինէ լեզրա պուրուլմը տրը։

ՆԵՐՔԻՆ

ԳԵՂ. ՍԱՓԼԵՐԱՆԸ

Ս Ի

ՍԷՐՊԻՈՅ ՆՈՐ ԹԱԳԱՒՈՐԸ

Սերպիոյ նորընտիր թագաւոր Վեհափառ Բեթէր Բարեորդիէվիչ, մասնաւոր հեռագրով մը ծանուցած է Վեհ. Սուլթանին, իր Սերպիոյ դահը բարձրացած ըլլալը։

* * *

Պոլսոյ սերպական դեսպան գօր. Սաֆա Կրուիչ, երէկ Բարձր-Մեծ-Եպարքոսին ապարանքը երթալով, պաշտօնապէս ծանոյց նորընտիր թագաւորին Սերպիոյ աթոռական դահը բարձրացած ըլլալը։

ՄԱՆՉՈՒՄԷԻ ԳՐԱԿԱՆ ԹԵՐԹՕՆԸ 61

ԹԵՐԷԶ ՌԱՔԷՆ

ՀԵՂԻՆԱՆ

ԷՄԻԼ ԶՈՒԼԱ

Ի.

Քաղաքակեալաբարքին և եկեղեցիին մէջ ամէն ինչ պատշաճ անցաւ. ամուսնացեալներուն ամվրդով և համեստ դիրքը նշանակելի էր և կը հաստատէր. ամենը նուիրական «այո»ին արտասանելին անա՛նկ յուզեցմով մը որ նոյն իսկ Կրիվէլին սիրտը շարժեցաւ։ Երազի մէջ էին կարծես. երբ նստած կամ ծնրադրած էին քով քովի, հանդարտօրէն, անուշի մտածումներ կ'անցնէին մտքերնէն, հաճառակ իրենց կամքին և դիրենք կը խոցոտէին։ Զգուշացան իրարու երես նայելու։ Երբ կառք նստան, իրենց արտաքուստ կուգար որ ամէն առնէն աւելի իրարու համար օտարականներ էին։

Որոշուեցաւ որ ճաշը ընտանիքով կատարեն, ճաշարանի մը մէջ, Պէլ-Վիլի բարձունքները։ Մինչ և Կրիվէլ ընտանիքները միայն հրաւիրուած էին։ ժամը 6ին սպասելով, հարսնեւորները կաղքով պատեցան պղոտաներուն երկայնքը, յետոյ գացին կասելայ մը, ուր եօթը սպասով սեղան մը շկոտած էր, դեղին ներկուած խցիի մը մէջ, որ փոշի ու դիմի կը հոտէր։

Ճաշը մինչակ զուարթութիւնով մը անցաւ։ Ամէնքնացողները լուրջ ու խոհուն էին. առաւելեալ ի վեր արտակարգ զգայուութիւններու կ'ենթարկուէին, որոնց պատճառը չէին ուզեր հասկնալ։ Ինքզինքնին խեղացնոր կը գտնէին առաջին ժամէն իսկ, դիրենք առ յաւէտ մէկմէկու զօդող արարողութիւններուն և ձեւակերպութիւններուն արագութեան պատճառով։ Յետոյ, պղոտանեներուն մէջ կատարած իրենց երկար պտոյտը զանոնք օրօրածի և քնացուցածի պէս էր ըրած։ Իրենց պէտքէս կուգար որ այս պտոյտը ամիսներ տեւած էր. միւս կողմէ ինքզինքնին ձգած էին որ առանց անհամբերութեան քալէն փողոցներուն միօրինակութեան մէջ, մարած աչքերով նայեն խանութներուն և անցորդներուն, տեսակ մը թմբիրի ենթարկուած, որ դիրենք կ'ապուշցնէր, և զոր կը չանային թոթվել իրենց վրայէն, քրքիջներ փորձելով։ Երբ ճաշարան մտան, ճնշող յոգնութիւն մը կը ծանրանար ուսերնուն վրայ, ուճեցուն ապշանք մը կը գրաւէր զանոնք։

Սեղանին վրայ մէկ մէկու դէմ նստած, բանաղաօսկի երեւոյթով մը կը ժպտէին և դարձեալ կ'իյնային ծանր երազանքի մը մէջ։ կ'ուտէին, կը պատասխանէին, անդամներնին կը շարժէին մեքենաներու պէս։ Իրենց միաքին ծալ խոնջէնքին մէջ, խուսափուկ մտածումներու նոյն տեսակները կուգային անդադար։ Ամուսնացած էին թէեւ, բայց չունէին նոր վիճակի մը գիտակցութիւնը. ասիկայ խորապէս կը զարմացուցեր զանոնք։ Կ'երեւակայէին որ անդունդ մը կը բաժնէր դեռ դիրենք. մերթ ընդ մերթ ինքզինքնուն կը հարցնէին թէ ինչպէս կարելի էր անցնիլ այս անդունդէն։ Կը կարծէին որ սատանութենէն առաջ կը գտնուէին, երբ նիւթական խոչընդոտ մը ցցուած էր իրենց միջեւ։ Յետոյ, յանկարծօրէն, կը յիշէին թէ միասին պիտի պառկէին գիշերը, քանի մը ժամուան մէջ. այն ատեն իրարու կը նայէին զարմացած, չը հասկնալով բնաւ թէ ինչո՞ւ այս բանը իրենց պիտի թոյլատրուէր։ Իրենց միացումը չէին դգար, ընդհակառակը կը կարծէին որ դիրենք վայրագօրէն կը մեկուսացնէին հիմա, և մէկդմէկ հեռու կը նետէին։

(Շարունակելի)

ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԻՒՆ

Ազգ. Մեծ Ժողովականներ Թագաւորական Պալատի Ներքին Գործոց Նախարարութեան Ներքին Գործոց Նախարարութեան Ներքին Գործոց Նախարարութեան

ՀՇՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՊ

Ա.

Մաերիմա Մէհրան,

Սիկաբա գինովցնող մուխը յանձնելով գարնան այս հրապուրող իրիկուան շունչին որ երեսիս կը փչէ մեղկօրէն բաց պատուհանէն սենեակիս, ուր կը գտնուիմ ժամէ մը ի վեր ապաւեցի մը ու բաժակի մը դէմը, պէ՛տքը կ'ղդամ, սրտակից բարեկամս, դրելու քեզի, — վեց ամսուան այս լռութիւնէս ետքը — յայտնելու համար սա օրուան իմ երջանկութիւնս ու ասոր պատճառները, բան մը՝ որ լրիւմին պիտի հացուցնէ երջանկութիւնս։

Երջանի՛կ եմ, երջանի՛կ, այո՛, ցարդ այս բառին դէմ բրտօրէն ունեցած բոլոր հեգնութիւններուս վրայ ծիծաղելու ասիճան։ Մէ կը հաւատամ բոլորովին թէ երջանկութիւնը կայ ելեղեր միշտ ա՛յն անձին համար որ պիտի գիտնար զայն ձեռք ձգելու միջոցները, հարատութեան պէս, որուն սիրացումը կ'ենթադրէ կա՛մք, գործունէութիւն և... տաղանդ։ Արդ՝ ունենալուս համար այս յատկութիւնները, բնական էր որ երջանկութիւնը ինձմէ չի՛ պիտի կրնար երես դարձնել։

Աւելի չի պիտի երկարեմ յառաջաբանս, համբերութիւնդ չհատցնելու համար։

Վեց ամսուան ճարտար, հնարագիտ և... տաղանդաւոր աշխատութենէ մը վերջ, երեկ գիշեր վերջապէս գրաւեցի... Դեղուհին։

«—Դեղուհի՞ մի... ո՞վ է որ սա...»։

Ա՛յս բացագանչութիւնը ունեցար, կ'երեւակայեմ, առանց սակայն քիթդ բերանդ թթուցնելու։ և ընդհակառակը, քանի որ դէմքը ու անձը իր անուանեն գտնելու սովորութիւնը ունիս։

Իրաւո՛ւնք ալ ունենալու ես։

Հիացական արտայայտութիւնդ պիտի կրնայ տակաւին ուրեմն, երբ ըսեմ թէ՝ երեկ գիշեր հեռը նշանուեցայ... գրեթէ, ու միակ մտաւեւռումդ պիտի ըլլայ այնուհետև ճանչցիլը զանի, քանի որ կ'ենթադրեմ, պիտի մտածես թէ ինձի պէս դժուարահաճ մէկուն երջանկութիւն առնող կինը ճանչնալն ալ նոյնքան երջանկաբեր պարագայ մըն է։

Չի խնայելու համար քեզմէ այս երջանկութիւնը, սաւեղը պիտի գրանցեմ իրբ՝ օմրնաբոտ բոհեն։ Տե՛ս պիտի յաջողի՞մ։

Մարմին ու հասակ՝ պիտի ըսէի նուրբ, բարակ, բարձր, եթէ չունենայի աւելի նկարուն բացատրութիւն մը։ Մեր յարաբերութիւնները նշմարող ո՞վ գիտէ ո՞ր սառանորդին օրին մէկը ինձի նամակ մը գրիր էր, որուն մէջէն եւլսա խաւաքարտ մը, վրան պատկեր մը գծուած, որ կը ներկայացնէր երկայն բարակ փայտեայ կոթ մը՝ զգաթը կապիկ մը չուլլուած։ Պատկերին տակն ալ սա տողը գրուած։

«Պաշտելիս, քեզի կը նուիրեմ լուսանկարս...»։

Ստորագրութիւն՝ «Դեղուհի»։

Այնպէ՞ս։ Դէմք, քիթ, ականջ, մարդկային մարմնի մը վրայ երբէք չի պիտի գտնուիլն հաակին հետ նոյնքան ներդաշնակ համեմատութիւն ունեցող անդամներու Շրմունք՝ Տը։ Էսմէրեանը տիպար աչքի մը մրցանակը պիտի տար զանոնք նշմարել կրցողին։ Աչք՝ արդի բանաստեղծները պիտի զգլխն դողդոջ բացագանչումով. «Ո՜հ, Բու տարտամ նայուածքդ Դեղուհի...» Ֆլաան դի մին բէrելի է։ Կուրծք՝ չեմ կարծեր որ գայ պիտի վերջապէս այն ժամն ալ, ուր պիտի դարձիմ ալեւս զանի կնոջակին հետ չմոթելէ։

Հագիս լուսանկարը աւարտած՝ կ'իմանամ ձայնդ։

«—Բայց դուն խենթեց...»

Ո՛չ սա... Աճապարանքով վճիռ արձակելը աղէկ չէ՝։ մօտեցուր ականջդ. 1,500 հատ ունի, կ'իմանա՞ս, հազար հինգ հարիւր հատ։

Եթէ տակաւին նախանձորդ չեղար պիտի շարունակեմ և ըսեմ պիտի թէ ինչպէ՞ս և մանաւանդ ինչո՞ւ այս աղջիկը աշխարհակալեցի, կամ եթէ կ'ուզես, աշխարհակալեցի։

Մինչև երեկ գիշեր դեռ սիրոյ մասին բնաւ խօսք չէի ըրած իրեն, վասն զի ծրագրած էի որ վարմունքներով, սիրահարի դիրքերով սիրաբ մասնելը աւելի գիւանագիտական էր, այսինքն՝ աւելի՛ յաջողելի։ Արդարև գրեթէ քնաւ չի ժպտող ու չի խօսող այդ աղջիկը, երբէկ յանկարծ կերպարանափոխ կը տեսնայի. ոգեւորութիւն մը կար վրան ու կը խօսէր անդադար։ Այս խօսակցութեան մէջ կռահեցի սակայն որ նոր տակը բան մը ըսել էր մանաւանդ և զոր չէ՛ր համարձակէր։ Ապուշ պէտք էր եղած ըլլայ՝ չի հասկնալու համար. կերակուրը եփ էր եղած, աղը ձգելու էր։ Ուստի,

«—Ա՜խ, Դեղուհի՛..., թոթովեցի, կը սիրե՞մ քեզի...։

«—Օ՜հ, օ՜հ, չէ՛ բարեկամս, չէ՛, չէ՛, ըրա՛ ան եա՛ եա՛ երթալով, չէ՛։

տակաւին չատ կոնոխ է, պէտք է աւելի լուրջ ըլլալ։

Եւ որովհետև ծեծ կերած կատուի մը պէս իրեն կը նայէի — այս վիճակս միտքս եկած պահուն խնդալս չեմ կրնար կոր բռնել, —

«—Հիմա որ, բաա՛, ինձի բացիր վերջապէս քու սիրոյդ — ու ես չատմոց կ'ոպասէի ասոր — ըսե՞ս պիտի անկեղծօրէն թէ ինձմէ զատ ուրիշ կինմըն ալ կը սիրե՞ս թէ չէ...»։

Պարզապէս չուարեցուցիչ էր այս հարցումը։ Ու դողի ոգեւորութիւնս պիտի նշմարէր ան՝ ինձ։ Անկարելի է որ ինչպէս մանր չըլլար այս պահուն։ Որովհետև ճիշդ այդ պահուն թղթապանակիս մէջէն էր այն նամակը՝ զոր առաւօտուն իսկ Երանուհիս ղրկած էր ինձի։ Մոռցած չեմ անշուշտ Երանուհին։ Եւ դիտայիր թէ ի՛նչ սրտայոյզ նամակ մըն էր ան. սիրով ու անկեղծութեամբ, երջանկութեամբ ու յուսադրութեամբ ալ լեցուն նամակ մը։

Անենակին մթութիւնը սակայն և սա վստահութիւնս որով գիտէի թէ Երանուհիին հետ ունեցած յարաբերութիւնս ո՛չ ոք գիտէր, ինձի համարձակորէն ընել տուին իսօսք մը՝ որ կրնար անհետացնել ամէն կասկած։

«—Դեղուհի՛, ըսի, այս հարցումդդ չի պիտի ներէի, եթէ չգիտնայի անոր հոգեբանութիւնդ։ Որովհետև ինչպէս որ ես վասն ըլլալով հանդերձ թէ դուն կը սիրես զիս և սակայն դարձեալ հարիւրը քիչ է սա «Կը սիրե՞ս ինձի» խօսքը մինչև կսկորդս է եղած —և զոր մեծ ճիգերով կրցած եմ ետ մղել — նմանապէս բնական կը գտնեմ որ դուն ալ հիմա կարենայիր ինձի ընել տասկ հարցում մը։

Այս խօսքին վրայ էր որ յանկարծ սատրկ տրված պիտի գոչես.« — Բայց Երանուհին...»։

Երանուհին, այո՛, զոր գիտես թէ երկու տարիէ ի վեր ո՛րքան բուռն հրայրքով մը սիրած եմ և որուն համար կը յիշե՞ս, օր մը «Այդ աղջիկը հրեշտակ մըն է դէմքով ու հոգիով» ըսիր։

- Մի՛հրա՛ն, այս քաղցր էակը չատմոց իմ կինս պիտի եղած ըլլար, եթէ հարուստ եղած ըլլայի կամ դէմ, եթէ գոյութիւն չունենար այն հրապուրիչ սատանան, որ գրամօdhs կը կոչուի և որուն դիւրը մարդկութիւնը կը պարտի հաւանաբար տգեղ աղջիկներու ծնողքի մը։

Կը կարծե՞ս սակայն որ, հիմա դարձած ըլլամ սիրելէ Երանուհին։ Նաւ կրնա՞ս մտածել որ զանի սիրելէ դադրիմ օր մը։

Մրագիր մը ունիմ ես, Մի՛հրան։ Դեղուհին սկարակարմ և հիւանդոտ աղջիկ մըն է։ Ժառանգորդ չունի երբեք։ Ամուսնութենէն ետքը անիկա աւելի արագօրէն պիտի դիմէ իր վախճանին։ Այն ատեն ես հարուստ պիտի ըլլամ ու Երանուհին իմ կինս պիտի ըլլայ։ Երեւակայէ թէ սիրուած աղջկան մը հետ առանց դրամատիրի այդ ամուսնութիւնը ի՞նչ երջանկութիւն խոստացող կանքի մը արշալոյսը պիտի բանայ մեր դէմը։

Հիմակ որ հակցար թէ ինչ է երջանկութեանս բո՛ւն պատճառը, չի՛ պիտի կրնաս անչուշտ բաղդատել զիս մը լուներու պէս վշտացող ամուսնական ա՛յն թեկնածուներուն հետ որոնք առած դրամին պիտի յատկացնեն յետոյ կամ լկսի ժամանցներու, կամ վճարելու մինչև պողպղնին եղող պարտքերնին, և կամ դարմանելու իրենց... անբուժելի մէկ հիւանդութիւնը։

Լէ՛հ, Մի՛հրան, յաջողութիւն մաղթէ ինծի և Յուսութիւն

Բոյդ

ՍԻՍԱԿ

Բ.

Սրտակից մաերիս Մի՛հրան,

«Մարդ չը գիտեր թէ ինչ պիտի ըլլայ մէկ ժամէն միւսը»։ Ժողովրդին այս խօսքին վրայ ծիծաղող մը եղած էի ես։ «Անկարելի է որ, կ'ըսէի, ոչինչ օրինակ սա ժամուն ողջ առողջ ըլլամ ու յաջորդին մեռած։ Այսօր մեծագոյն հաւատքը ունիմ այս սոսկալի կարելիութեան և որ չի՛ նմանիր եւրանկուբեան մասին ունեցած նոր հաւատքիս։

Այս առտու դեռ նոր եղած էի երբ նամակ մը ստացայ։ Տաժանքով կ'ընդօրինակիմ զայն քեզի ղրկելու համար. կ'ուզեմ որ դուն ալ կարդաս զայն, վասնզի մեր թեմարուելու կարօտեմ։

«Պ. Սիսակ

«Ո՞ր քանի արդեօք ինդացիք միամտութեանս վրայ, երբ վերջապէս ձեզի կարծել տուի թէ ոսկիներուս տէրը պիտի ըլլայիք, ու, ինչպէս կ'ըսեն, ո՞վ գիտէ ինչ սպանիական դղեակներ կառուցիք։ Բայց չէ՞ք կարծեր որ այդ ոսկիներուն իրական տէրն ալ կրնար երաշխիք ունենալ ու թէեւ դեռեակէ մը նուազ պերճակառոյց՝ բայց աւելի իրական չենքեր շինել։ Արդ, սիրելի պարոնիկս, իմն շինելիք չենքերս հողին քաշքաշուած չենքերը պիտի ըլլան զորս պիտի ջանամ նորոգել։ Վասն զի իսէալն է փրկել ձեր ալ, մեր ալ սեռը սիրային յոռութիւններէ և միամտութիւններէ, շնորհս ոսկիներուս։ Վասն զի ոսկիներէս էր որ հրապուրուած՝ եկաք ինձի ճանչցուելու ձեր խաբող նկարագիրը ու նաև այն էակը որ

մի կամեցողութեամբ մը թռիչք առած ու գրուած էր... Արտագրութիւն մը որուն գլուխ հանելը՝ հակառակ ձեռքը վերան դնելով ապահովցուց. գոհար գիրք մը որ գեղեցկութեան և Պուալոյի պատուիրած նրբութեան ու ճաշակին խառնումն է, այն ատիճանի որ կարդացող մը վերլուծումներ կ'ունենայ, կը կարծէ թէ յիշեալ գաղափարով, առողջ խոյացումով լեցուած այդ էջերը, էքբէմ պէյ, աղօթարանին մէջ ցանցի մը պէս իջնող շողերու խառնուրդը իբր մնչան գործածելով գրած է, ու իր գրիչը լուսընկային արցունքոտ մտերմութեան քով ապրած է։ Թուրք գրականութեան անհասանելի հսկան իր քերթուածներուն մէջ որչափ որ անձիկ կերպով կարդացած է նրբութիւն մըն ալ դնել, նոյնքան ալ բացակայութիւնը չէ զգացուցած արդիւնն չեչտերու. իր հատորներուն ազդեցութիւնը վրադ կը թողուն այն հեշտութիւնը՝ որքան պիտի չկրնար թողուլ ծաուզդիներու մէջէն անցնող տակներուն կարկաչը։ Շատեր եթէ երբեք վայելքը ունենան իր երկերը աչքէ անցընելու, պիտի կարծեն թէ պարունակուած քերթուածները իրենց մայրենի լեզուին չափ պարզ և հասկնալի են, առաջադրուած նիւթէն առանց չեղելու։ Իւրաքանչիւր գրութիւն նոյն վախճանը ունի՝ երբ գրողը առանց մէկու մը հասցէն գիտնալու կը հիւսէ, կը տաղէ, դպրութեան վրայ առաւելական թիւ մը կը հանդիսանայ, և յետամնացները առանց անուան նայելու, առանց լեզուի այլազանութեան նկատմամբ առարկութիւն մը ընելու, անցեալին մէջ տեղի ունեցած չրջաններուն հասու ըլլալու համար, իր խոյանքները սեւեռելու կը տենչայ։ Էքբէմ պէյերը անոնցմէ է, իր արցունքոտ տողերուն մէջ իսկ չկայ այն ճիգոտ ու բանաքօսիկ դարձդարձիկութիւնը կամ հեռեղութիւնները։ Իր լեզուն որքա՛ն անուշ, մեղմ տուայտանք մըն է, մինչ անդին Մուալլիմ Նաճի կը թաթխէ գրիչը և կը քերթէ կուռ, սեղմ երբեմն, ճաչակը ներկայ և երբեմն տարակայ քերթուածներ։ Որքան որ Նաճի թռուք գրականութիւնը անմահացուց, իր պարբերական երկերուն շնորհիւն էր։ Նաճիին մէկուտ մէկ չունչով գրուած խոհը, վարպետի մը գրչին չարժուածքը ըլլալը կը մատնէ, երգ մը որ բերնուց դիտեմ և ամէն անգամ որ իր դերեղմանին առջեւէն անցնիմ վարժարան երթալու համար, կը յիշեմ իր օրրող երգը ուր Էյլյա հանդիսին չունչը կը փչէ։

Մէկի ճարի թարաք թարաք,
Պաստ խոշ պու էպէր խաֆիթ խաֆիթ,
Զաղլատրգճա սուլար լաթիթ լաթիթ,
Իքի եանտան սէտա վէրիր տաղլար։

Նաճիին յօրինածները ներկուա գրութիւններ են. մանչող գահավէժին բարձունքէն, հեկեկանքներէն իր վայրէջքը ընելով Եւեղոսի հովին հեշտանքին տակ մերթ ընդ մերթ Էքբէմին պէս սերերգներ կը գրէ։ Ամէա Միհնադ արձակի հերոսն է, իր հատորները այնքան չատ են որ կրնամ ըսել թէ՝ եթէ երբէք չափահաս մարդ մը կանգնէր, անոր հեղինակած գրեանքը պիտի բաւեին մեր ըսած մարդուն ծաւալը ծածկելէ զատ դեռ աւելնալ։ Միհնադ էֆֆի անունը սարսափ կ'ազդէ, հմուտ է նաև հայերէնի. լրագրութեան նոր ոգի մը տուաւ ա՛ն և անընդհատ երեսուն տարիներ շարունակաց հիմակուան Թէրճիմանը Հագիգաքը, հիմայ խմբագրութեան հոգը Ամէա Ճէվտէթ էֆֆի յանձնելով գրական հրապարակէն քաշուած է, ձգելով երկու գլուխ-գործոցներ «Հասան Մէլլա»ն և «Հասան Ֆէլլա»ն, որոնք, չատեր, Տիմային հեղինակած Մոմթէ-Ֆրիսթոյին նմանողութիւնը ունին, կ'ըսեն։

Նաճի ու Միհնադ եղական եղած են, բայց ունեցած են իրենց եւեւէջները։ Նաճիին գրուածքը երբեմն անհասանելի եւեւէջներ ունեցած է, Միհնադ նմանապէս։ այլ Էքբէմ պէյ ամէնուն մէջ հաւասարակշիռ։

Էքբէմ պէյի հակասութիւններէն Պէյիր Ֆուատը կայ, որուն վրայ Թովմաս Թէրզեան քերթուած մը գրեց, այն ատենները հրատարակուող Տէմիրճիպաշեանի հոգեցունց «Իմաստասիրական Շարժում»ներուն մէջ։

Վայրկեան մը առաջ մեր ըրած քննութիւնը չի նշանակեր թէ Նաճին Միհնադէն աւելի հասուն մտքի տէր է ու Միհնադը փոխադարձաբար։ հրապկայ միտքերու առջև գրիչ ըսուածը կը թեքի։

Մեր նիւթը Էքբէմ պէյին «Փէժմիւրտէ»ն է, Փէժմիւրտէն կամ Հիւծեալը կարդացող գրաւէր մը անխուսափելիօրէն իր մտքին մէջ կերպ կերպ նկարներու ընդլայնումները պիտի ընէ և իբրև ընդունուած ոգիներ՝ պիտի պահէ զանոնք անառիկ։ Հնդհանուր կարծիքին նայելով, գրական հրապարակին ամուլ գործունէութենէն յետոյ երրոր երեւան կուգայ եղական գործ մը, արդեօք որքան ընդունելութիւն կը գտնէ։ Էքբէմ Պէյին «Հիւծեալը» անոնցմէ է, այնքան խղճի մասք և նրբօրէն պատրաստուած այդ գործը կարդացողներ վերը յիշատակուած գաղափարին պիտի գիտնեն։

Ինծի համար «Հիւծեալ»ը աշնան մայրամուտներէն, ամբուներէն ու մանուշակներէն առնուած է... հոգին մշնչենական խնծիլի մը մէջ

ապրող ծաղիկ մըն է, սիրոյ և ուղղը այլազան զգացումներ արթնցնող երաղներէն, միաքն ալ խորունկ, վեհ գաղափարներէ ծնունդ կառնէ։

Երկար կան, որոնք եթէ առաջին էջէն կարդալ սկսուին, հոգին իր փիլիսոփայութեան յագուրդը առնելու համար ամբողջ պրակները բանալով, կատաղի փափաքով մը հեղինակին խղճին խորութիւնը կ'ըղձայ ուսնել, աուրկին պրակը կարծես օդին մէջ կառուցուած մտացածին չէնքերուն միոյն մէջ նստած կը կարծէ, այլ աւարտող պրակը որ «Վերջ» բառերով կը թաւալի, մութէն մը հարուածն է։ հատորը գոցելով, աչքերնիդ ալ կը գոցէք։ կարդացածնիդ ամփոփել կ'ուզէք, փափաքնիդ գգուող ճնշում մը ապարդիւն ջանք մը կ'ընէ զանոնք առիւնքնելու գործին մէջ, որպէս թէ բուռն փոշիից հով մը ամբողջ ձեր մտաց պարուրանքը ցրուած, տարտղնած ըլլար։

Երբեմն ալ ճշմարտութիւններ կան որոնց վրայ մոռացման վարագոյր մը քաշուելով, հոգին ուցեալին անողոք ձեռքը խնալ ուզելով՝ այդ ազդեցութիւնը կը նորոգէ, կեանքը իր ամբողջ ջանքերուն մէջ ոմանց մաղմ, ոմանց դառն տուայտանքէն չի խալբսիր. ատոնց հանդէպ համբերող բառ մը կը գտնայ, տող մը կ'աւելցնէ։ Հանրածանօթ վարպետը իր անուշ երեւումը «Եա՛ տիխ» քերթուածին մէջ փիլիսոփայական հանդամանքի մը տակ կը մեկնէ.

Վագթաքի կէլուպ պէՀար...եէկսէր
Էչնատէ տեան օլուր թէղայլիր
Վագթա քի հէվարը աչգրէրվէր
Եարրագլար իլէ խուպ թէլէթիւր
— Պիլմէմ քիմէ զարը հարբէթին-
տէն—

Պաղլար նէվհաթա պի թէէխաուր
Գրլ կէօք եիւզինտէն լէթանէթինտէն
Սաֆիէթ աչգրմը թէխաթիւր
Եատ իթ պէնի պիր տագիգա եատ
իթ։

Ցուսահատական եղերերգով սկսող իր ոստումը, թուրք գրականութեան սիրահարներուն հոգին Սիրոյ անոյշ ու բնական խնդիրներուն մէջ կը գդուէ։ Հիւանդոտ կեանքի ցուրտ և երկիւղալի ուրուականացումը, մտքական ջերմութեամբ կարծես տեղի կուտայ և աշխարհի հմայքը աւելցնող բոլոր մեղի մօտիկ սքանչացումներուն մարմնացումները, էքբէմ պէյ տեղ մը տողով մը ճարտարօրէն կը քերթէ։

«Իչնատա անան օլուր թէկայլիր.»
տողէ մը բաղկացած ոտանաւորը որ թուրք բանաստեղծք մըսրա կը կոչեն, հանկցողք մի՛այն համ կ'ունեն։ Կէս տողնոց ցոլացումէ մը համակաղուորութիւն մը պատկերացնելու համար...

Այլ սոյն բանաստեղծութիւնը մըսրաով ցոլացնել և ընդարձակ խորհուրդ մը բառի մը տակ սեղմել՝ Էքբէմ պէյի յատուկ էր։

Փնարերգակ վարպետը երկնից մերկ երեսը նկար առնելով «Սաֆիէթի աղգ»ի մտաբերումներուն մէջ պէրտ գալուստը կ'երգէ։

Ցանկացնող պահուն «Հէզարը աշըգրէրվէր»ի կանանչ սաղարթներու բացուածքէն, կարօտի երգ մը, չեղտ մը հնչելու համար կարեկցութեան նրբին հագագով մը,

Եատ իթ պէնի պիր տագիգա եատ
իթ

կ'ըսէ։ Այո՛, վայրկեան մը բան մը չէ, միայն վայրկեան մը։ Բայց բանաստեղծը բոլոր կեանքին քաղցրութիւնը մէկ վայրկեան բառին մէջ համառօտ քաղուած մը կ'ընէ, բաժնուած կեանքի մը վրայ լացող մէկ վանկովը։

Անաւարտ հանուրին գիտցածը, ամէն օր առատօրէն գործածուած բառերէ բաղկացած ողբ մը... ողբ մը որ ունկնդրող հանդերձ ամէն ոք գրիչը կը թաթխէ և զայն կրնամ գրելը կը գտնէ կ'անցուցնէ, ինչ որ ալ ըլլայ, երեւակայութիւն մըն է, վայրի արձագանգ մը և ինչ որ թռչանկարները կը գգուէ ու գրչին վրայէն կը սահի...։

Էքբէմ պէյ չատերուն պէս չոր ու ցամաք նկարագրութիւն մը ընելու տեղ, իր ընտրած նիւթերէն չատ անդիները կ'երթայ առանց աղաւաղելու իր նիւթը, բնութիւնը նկարագրելու համար հեռաւոր լուսնան նիւթ կ'առնէ և աղուոր գիշեր մը ներշնչուելով կը պատկերացնէ...

Պիր լէյլի սիւքիւն նիւմատ թէէնա
Օլուգտա նէչիմէնին սէրի ապ
Գելլ չէշմէի աթի սէմի պալա.
Սէվտալար իչինէ նուրի մանթապ
Օլուգճա սիրուենինէ կամ էֆգա
Էյլէ օ կէչէն տէմի թէզէքքիւր
Փիլի նազարընտա սաթնի տէրեա
Իթտիքճէ թէմէվվիճ վէ թէնէվ-
վիւր
Եատ իթ պէնի սաքիթանէ եատ իթ

Աչքերնիդ փակելու ժամանակ ձեր երեւակայութեան հորիզոնին վրայ բարձրացող այն լուսաւոր գիշերը, պաղտումներու գոգը վազող ամթիսած լուսնկան ծուլեզերքի սեպ սեպ ժայռերուն բաղնող և պչրտա պչրտա իրարու մեծարանքի գիրկը նետուող, փիսրուն փիսրուն ալիքները համակ լոյսերով ողողուն, շողիւններու երգին նմանող այս պատկերացումը, ա՛յնքան բնական...։

Կեանքը անաւասիկ այսպի՛ սրագիր փոփոխման մէջ, ժամանակը այսքան պարծենկոտ երազ մը եղած է. հանրածանօթ վարպետը վայրկեան մը առաջ մեկնուս ամսուան խնծիղներուն մէջ պատրաստելէն ետքը, լուսնի շողերուն մէջ կը ճախրէ և իր վերին չուն կ'ընէ, բայց ճչմարտին դիմելով յիշեալ երկու բնութեան երանգաւորման մէջ տարբերութիւն մը կա՛յ։

Թախիծը բանաստեղծ Դարնան մէջ Զմրան կրած ազդեցութիւնը չի զգար, կանանչ տերեւներու տակ թաղուած անյուսութիւնները այլեւս «Հիւծեալ»ը լալոնիներով չի հեկեկար, բորբոքում մը իսկ առաջնորդ չըլլար իրեն, ա՛յս այն եղանակն է որ երջանկութեան օրորոցը կ'ըսեն այլք։ Այո՛, տերեւներու տակ թաղուած թախիծները քիչ քիչ դարձեալ տուայտանք մը կուտան ժամանակի մը համար, սակայն վերի կամարին երկկտրականացող ամպերէն մէկ մէկ մխիթարութիւններ փխրունութեան տակ, ձիւներ առաջուան հմայքը աբուզելով մարդուն աչքին քմահաճոյքի պատկերը կը նկարեն։

Նորէն հուչաւոր բանաստեղծն է ան, մէյ մինակ անձնական ներքոգալի գիծերուն մէջ արդիւնքներ ու պատգներ յառաջ կը բերէ, ասոնք ընդունուած համոզումներ են, նոյնպէս և իր արձակը աղաղակներով լեցուն գանանվէժ մը, որ միշտ գիսնական խաւերուն ամենարձրտ ամպերուն մէջ պատրաստելով, իրմէն անտարակոյս Օսմանեան Դպրութեան ատաղձներ արտադրեց և անոր տնաս կողմերը ցրկեց։

Այնուհետև իմաստուն ձայն մը վերտակիր հագագ մը կը մնչէ։

Վագթաքի սաղանա գարշը նակեան
Պիր զէվրագ իչինտէ պիր թէչ թինան
Հաարէթլէ չէքիւպ պիր սիէչին ան...

Նորէն օր մը ծովուն բացերը ծալ ծալ ալիքներուն վրայ մակոյկի մը մէջ նստած, իր փիլիսոփայ միտքը կ'անդրադառնայ, կ'անդրադառնայ և իրկնապատէն քիչ մըն ալ ուշ լուսնին արծաթեայ չողերուն տակ բորբոքելով։

Եատ իթի պէնի սաքիթանէ եատ իթի կ'ըսէ։ Ցուչեր, սիտոր օրեր։ հոգին, տուայտանքը, առնական մարգու չափահաս աղերսներուն լքումն է, ողբերէ, ցաւերէ ծեծուած ճչմարիտ սիրտ մը, զուրկ պատանեկան մտածումներէ, ինչպէ՞ս գրեմ, առեղծուածային արձագանգ մը կայ հոն, լուռ կոթանագ մը։

Երեւակայութեան ամենաարձր թռիչքով գրուած, լեցուած հատորները կարդացած ատենիդ, ինքզինքիդ Վոլտերի սերալի ափերուն վրայ, գաղջներու ծոցը կ'երազէք և առաւօտեան դէմ լուսնին եղկ, կիսալոյս չղարշով պատուած ըլլալը, չորջերնիդ ձեռնէ հանդարտութիւն պահանջող խաղաղ Մարմարան և ժայռերուն վրայ թափուող առեղծուածային սարսափներէ զատ ուրիշ բան չի կարծելով կը վերերիք։ Բոլոր այս տեսիլները գրչի վարպետ Էքբէմ պէյ զգացած է, և իր պենդարի լանջքին տակ կամաց կամաց մարիլ սկսած են իր վրսրաները։

Մտածումնկոտ այն է, որով և հանդուսմ այն է թէ հոգին ազնուացնող ճիւղը —գրականութիւնը—խղճի մտաբմենելու է, քերթելու է, նկարի մը չափ իրական։

Էքբէմ պէյ չի կասեցաւ, իր կեանքի տեւողութիւնը արդիւնաւէտ անցաւ։

Շրջաններէ անցնելով իր ներշնչումները, հիմա փիլիսոփայութիւնը, փիլիսոփայական կեանքը կը սկսի...։

Պիր գալպի բագիգ վէ նաթիւվպա
Ֆարգաա նէ էչքտիսմ պիլինմէդ
Հիճրանա, սիթէմէլ, իմմիհանլա
Էմմաքի վէֆա տիլ սիլինմէդ։

վերջը, իմ՛ատը։ Մահը կուգայ ամէն բան կը լմնցուցնի ցուրտ տպաւորութիւնը կը թողու, ինչ որ Պուրժէ կը խոստովանի. «գրութիւնները միջավայրին համեմատ այլազան եւեւէջներ կ'առնեն, մերթ ծառախաղ մը կը պտրուրէ, մերթ կը ճկունայ, մերթ կը կը թանձրանայ և մահը կուգայ արժանի սրտերու մէջ ցրցքնելով կ'ասէ նէ կը ասնի։» Վերջապէս Պուրժէթիակ, ի բաց առեալ հոգեբանութիւնը, իր միւս արտադրութիւններուն մէջ պարագ փոփոխումներ կան։

Էքբէմ պէյ Օսմ. Գրականութեան մէջ որոշ մնաց, առեղծուած մը չեղաւ։ միշտ ճկուն գրչի մը տէրն էր ա՛ն։ Թէպէտ կիսը Մարասան, Զօլայի և Գուրժէի բաղդատութիւններուն մէջ։ Բոլոր Էքբէմ պէյ երգէ իր լալօնը,

Եատ իթ պէնի կամը կամը եատ իթ

Աղերսարկու վերջաբանով ու կոթանանքներով աւլեցուն խոհերը ուտրտուելէն զատ, Էքբէմ պէյ բանաստեղծ-փիլիսոփայ խառնուածքով, արուեստագէտ «անուրջ» մը ունի հեղինակած. Դարնան արեւներով, լուսնկայի լոյսերով, Աշնան անձրեւներու մեղանութեան տակ անուշ տողերը, զգացողին հոգւոյն խորը կը թափանցեն։

Այնչա՛փ յուզմունքով կերտուած և այնքա՛ն մատչելի որ հակիրճալէն յետոյ ճմրուած՝ արտասուքի չրիմ մը կը սկսի մեր աչքերուն եզկ ծիրներուն մէջ հաւաքուիլ։

Էքբէմ պէյ թաւչանկարներ յօրինելով թուրք գրականութեան գուանը մնաց յաւէտ։

Լ. Ի.

ԱՄՍԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀՍԿԱՆԵՐԷՆ

ԷՖԷՐԷՍ ՊԷՏ

«ՓԷԺՄԻՒՐՏԷ»ԷՆ ՏԵՐԵՒ ՄԸ

«Փէժմիւրտէ»ն հռչակաւոր վարպետին ամենէն վերջին արտադրութիւնը, ժամանակին սպասած բոլոր նորութեանց օրօրոցը ըլլալով, նոր ոգիով, սկսնակ թուրք գրողներուն նուէր մըն էր։ Օսմանեան գրականութեան հակառներէն Էքբէմ պէյ, հաւասար կը համարուի Ամէա Միհնաթներու, Մուալլիմ Նաճիներու և Բէմանլներու։ Փէժմիւրտէն որուն հայերէն վերծանութիւնը «Հիւծեալ»ն է, նրբութիւնը պաշտող անձերու սրտին մէջ գրգռութիւն մը, սեսակ մը մղձաւանջ կ'արթնցնէ. գրական ճիւղը նախընտրող վեհ էակները՝ երեւակայութեան առողջ հոսանքին առաջնորդելու չափ Էքբէմ պէյի այդ վերջինն երկը, զարմացումի և խտացումի կամեցողութեամբ մը թռիչք առած ու գրուած էր... Արտագրութիւն մը որուն գլուխ հանելը՝ հակառ ձեռքը վերան դնելով ապահովցուց. գոհար գիրք մը որ գեղեցկութեան և Պուալոյի պատուիրած նրբութեան ու ճաշակին խառնումն է, այն ատիճանի որ կարդացող մը վերլուծումներ կ'ունենայ, կը կարծէ թէ յիշեալ գաղափարով, առողջ խոյացումով լեցուած այդ էջերը, էքբէմ պէյ, աղօթարանին մէջ ցանցի մը պէս իջնող շողերու խառնուրդը իբր մնչան գործածելով գրած է, ու իր գրիչը լուսընկային արցունքոտ մտերմութեան քով ապրած է։ Թուրք գրականութեան անհասանելի հսկան իր քերթուածներուն մէջ որչափ որ անձիկ կերպով կարդացած է նրբութիւն մըն ալ դնել, նոյնքան ալ բացակայութիւնը չէ զգացուցած արդիւնն չեչտերու. իր հատորներուն ազդեցութիւնը վրադ կը թողուն այն հեշտութիւնը՝ որքան պիտի չկրնար թողուլ ծաուզդիներու մէջէն անցնող ոտակներուն կարկաչը։ Շատեր եթէ երբեք վայելքը ունենան իր երկերը աչքէ անցընելու, պիտի կարծեն թէ պարունակուած քերթուածները իրենց մայրենի լեզուին չափ պարզ և հասկնալի են, առաջադրուած նիւթէն առանց չեղելու։ Իւրաքանչիւր գրութիւն նոյն վախճանը ունի՝ երբ գրողը առանց մէկու մը հասցէն գիտնալու կը հիւսէ, կը տաղէ, դպրութեան վրայ առաւելական թիւ մը կը հանդիսանայ, և յետամնացները առանց անուան նայելու, առանց լեզուի այլազանութեան նկատմամբ առարկութիւն մը ընելու, անցեալին մէջ տեղի ունեցած չրջաններուն հասու ըլլալու համար, իր խոյանքները սեւեռելու կը տենչայ։ Էքբէմ պէյերը անոնցմէ է, իր արցունքոտ տողերուն մէջ իսկ չկայ այն ճիգոտ ու բանաքօսիկ դարձդարձիկութիւնը կամ հեռեղութիւնները։ Իր լեզուն որքա՛ն անուշ, մեղմ տուայտանք մըն է, մինչ անդին Մուալլիմ Նաճի կը թաթխէ գրիչը և կը քերթէ կուռ, սեղմ երբեմն, ճաչակը ներկայ և երբեմն տարակայ քերթուածներ։ Որքան որ Նաճի թռուք գրականութիւնը անմահացուց, իր պարբերական երկերուն շնորհիւն էր։ Նաճիին մէկուտ մէկ չունչով գրուած խոհը, վարպետի մը գրչին չարժուածքը ըլլալը կը մատնէ, երգ մը որ բերնուց դիտեմ և ամէն անգամ որ իր դերեղմանին առջեւէն անցնիմ վարժարան երթալու համար, կը յիշեմ իր օրրող երգը ուր Էյլյա հանդիսին չունչը կը փչէ։

Մէկի ճարի թարաք թարաք,
Պաստ խոշ պու էպէր խաֆիթ խաֆիթ,
Զաղլատրգճա սուլար լաթիթ լաթիթ,
Իքի եանտան սէտա վէրիր տաղլար։

Նաճիին յօրինածները ներկուա գրութիւններ են. մանչող գահավէժին բարձունքէն, հեկեկանքներէն իր վայրէջքը ընելով Եւեղոսի հովին հեշտանքին տակ մերթ ընդ մերթ Էքբէմին պէս սերերգներ կը գրէ։ Ամէա Միհնադ արձակի հերոսն է, իր հատորները այնքան չատ են որ կրնամ ըսել թէ՝ եթէ երբէք չափահաս մարդ մը կանգնէր, անոր հեղինակած գրեանքը պիտի բաւեին մեր ըսած մարդուն ծաւալը ծածկելէ զատ դեռ աւելնալ։ Միհնադ էֆֆի անունը սարսափ կ'ազդէ, հմուտ է նաև հայերէնի. լրագրութեան նոր ոգի մը տուաւ ա՛ն և անընդհատ երեսուն տարիներ շարունակաց հիմակուան Թէրճիմանը Հագիգաքը, հիմայ խմբագրութեան հոգը Ամէա Ճէվտէթ էֆֆի յանձնելով գրական հրապարակէն քաշուած է,